

Rekomendacijos pereinamajam laikotarpiui

Kalbėjimo, klausymo ir sąveikos, rašymo ir teksto kūrimo bei kalbos pažinimo dalims pereinamojo laikotarpio nereikia. 2023/2024 mokslo metais nelyginės klasės mokosi pagal atnaujintą programą, o nelyginės – pagal 2016 m. programą. 2024/2025 mokslo metais visos klasės mokosi pagal atnaujintą programą.

Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas

Lyginant su 2016 m. programos 9–10 klasių centru, atnaujinta literatūros programa jau nuo 10 klasės siūlo nuoseklų literatūros epochų studijavimą, kurį pratęsia iki Baroko (pagal 2016 m. programą 10 klasėje buvo mokomasi Antikos, Viduramžių ir Renesanso epochų). Taigi, 2023/2024 ir 2024/2025 mokslo metais 11 ir III gimnazijos klasės mokiniai 10 klasėje bus mokęsi pagal 2016 m. lietuvių kalbos ir literatūros programą, kurios 10 klasėje nėra kai kurių Renesanso ir Baroko temų. 2016 m. programoje buvo Antikos Viduramžių temos bei su Renesanso ir Baroko epochomis susiję autoriai (Servantesas), tad šiuo požiūriu, senoji ir naujoji programos redakcijos iš dalies persidengia: mokiniai 10 klasėje bus išnagrinėję Servanteso „Don Kichotą“. Todėl planuojant 11 klasės kursą pagal atnaujintą programą pereinamuoju laikotarpiu (2023/2024 ir 2024/2025) mokslo metais rekomenduojama įtraukti šias temas:

- Renesansas: M. Daukša, „Prakalba į malonųjį skaitytoją“ arba J. Radvanas, „Radviliada“ (ištraukos); V. Šekspyras (W. Shakespeare), pasirinkti sonetai ir drama (pasirinktina: „Hamletas“, „Karalius Lyras“, „Romeo ir Džuljeta“ arba „Otelas“).
- Barokas: Radvila Našlaitėlis, „Kelionė į Jeruzalę“ (ištraukos) arba M. K. Sarbievijus, pasirinkti eilėraščiai.

Planuojant šias temas pravartu remtis šių rekomendacijų skyriuje *Naujo turinio rekomendacijos, 10 klasė, Skaitymas, teksto supratimas ir literatūros bei kultūros pažinimas* pateikiamais pasiūlymais. Atkreiptinas dėmesys į šią pastraipą:

Mokantis literatūros pagal kultūros epochas, svarbu, kad kultūros epocha nenustelbtų literatūros kūrinio, literatūra nėra tik epochos iliustracija. Neretas atvejis, kai kūrinys priklauso dviem epochoms, yra pereinamo pobūdžio. Paprastai, būtent epochų sandūros gimdo genialiausių reiškinius – Šekspyro teatrą, „Don Kichotą“, „Dieviškąją komediją“, „Faustą“ ir kt. Taigi, literatūra yra vienas iš kultūrinės epochos sandų, priemonė jai pažinti, ir atvirkščiai – epochos išmanymas pagilina literatūros kūrinio supratimą. Kita vertus, kūrinio reikšmė neapsiriboja šių sąsaja, ką rodo ir nuolat sugrįžtantys klasikos motyvai modernioje ir šiuolaikinėje literatūroje. Skaityti literatūrą vieno ar kito laikotarpio kultūros kontekste reiškia literatūros kuriamas reikšmes susieti su tuo pat metu gyvavusiais kitų menų reiškiniais, estetikos sistemomis, filosofija, politikos teorijomis, asmens ir visuomenės, asmens ir valstybės santykiais. Matyti tai kaip istorinį kultūros pjūvį.

Mokytojai gali pasinaudoti šioms temoms rekomenduojama literatūra:

RENESANSAS

- E. Ulčinaitė. Mikalojus Daukša. Lietuvių kalba, tauta ir tikėjimas – <https://literaturairmenas.lt/atmintis/eugenija-ulcinaite-mikalojus-dauksa-lietuvi-kalba-tauta-ir-tikejimas>
- P. Burke, „Renesansas“, Vilnius: Atviros Lietuvos fondas, 1992.

- Vidugirytė, „Juoko kultūra“, Vilnius: VU leidykla, 2012: <http://eia.libis.lt > show>
- Apie „Radviliadą“: <http://www.saltiniai.info/index/details/867>
- E. Ulčinė, Lietuvos Renesanso ir Baroko literatūra. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2001.
- Senosios Lietuvos literatūra 1253–1759. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2011.
- V. Šekspyras, pasirinkti sonetai ir drama (pasirinktinai: „Hamletas“, „Karalius Lyras“, „Romeo ir Džiuljeta“ arba „Otelas“).

Kitų medijų tekstai:

- Viljamo Šekspyro eiles skaito Rimantas Bagdzevičius: <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/105243553/vidurnakcio-lyrika-viljamas-sekspyras>; <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/1013714509/vidurnakcio-lyrika-viljamas-sekspyras>
- Spaudos pranešimas apie E. Nekrošiaus „Hamletą“ Londone: <https://www.lrt.lt/naujienos/kultura/12/832/e-nekrosiaus-hamletas-pakerejo-londono-ziurovus>
- O. Koršunovo spektaklis: V. Šekspyro „Ištabioji ir graudžioji Romeo ir Džiuljetos istorija“ I-II d.: <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/1660/spektaklis-williamas-shakespeare-istabioji-ir-graudzioji-romeo-ir-dziuljetos-istorija-i-d> ; <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/1641/spektaklis-williamas-shakespeare-istabioji-ir-graudzioji-romeo-ir-dziuljetos-istorija-ii-d>
- Spektaklio „Ištabioji ir graudžioji Romeo ir Džiuljetos istorija“ palyginamosios analizės su Šekspyro tragedija gaires žr. Vidurinio ugdymo modulyje „Literatūra ir kitos medijos“

BAROKAS

- E. Ulčinė, „Lietuvos Baroko literatūra“, Vilnius: Baltos lankos, 1997.
- B. Speičytė, „Baroko augintiniai (XIX a. vidurio lietuvių literatūros romantizmas)“, str. iš knygos „Sambalsiai: studijos, esė, pokalbis“, Vilnius: VDA, 2005.
- <http://www.saltiniai.info>
- E. Ulčinė, Lietuvos Renesanso ir Baroko literatūra. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2001.
- Senosios Lietuvos literatūra 1253–1759. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2011.
- E. Buožytė. „Kaip atvaizduoti (ne)matoma? Vaizdas ankstyvuosiuose jėzuitų spaudiniuose“ (NŽA nr. 7): <https://nzidinys.lt/leonora-buozyte-kaip-atvaizduoti-nematoma-vaizdas-ankstyvuosiuose-jezuitu-spaudiniuose-nza-nr-7/> (straipsnyje kelios vaizdo ir teksto santykio klausimai)
- Radvilos Našlaitėlis, „Kelionė į Jeruzalę“

Kitų medijų tekstai:

- 1601 m. leidimo nuotraukos: <https://www.valdovurumai.lt/lankytojams/savaites-ekspozicijos/knyga-kelione-i-jeruzale#gallery-5>

- R. Baškienė, „Jeruzalės žemė, kai kunigaikštis Radvila ją lankė“: <https://www.bernardinai.lt/2019-12-04-jeruzales-zeme-kai-kunigaikstis-radvila-ja-lanke/>
- Animacinis filmas apie Radvilą Našlaitėlį: <https://www.youtube.com/watch?v=7nlhvi6tKBc>
- Mildos Kvizikevičiūtės paskaita apie Radvilos Našlaitėlio kelionę į Jeruzalę: https://www.youtube.com/watch?v=bmbuU_2xpc
- R. Rakauskaitės filmas „Radviliada“, <https://sodas.ugdome.lt/mokymo-priemones/5450>
- J. Mičiulienė. „Lietuvos žinios“: „Karingos tautos turi savo epus. Kuo mes prastesni?“ (pokalbis su Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos, kurioje saugomas vienintelis Lietuvoje XVI a. „Radviliados“ egzempliorius, direktoriumi Sigitu Narbutu) <https://www.valdovurumai.lt/aktualijos/karingos-tautos-turi-savo-epus-kuo-mes-prastesni>

M. K. Sarbievijus, pasirinkti eilėraščiai

Kitų medijų tekstai:

- Prof. E. Ulčinaite apie Sarbievijų: <https://www.delfi.lt/video/laidos/dokumentika/sarbievijus-poetas-ivardijes-baroko-esme.d?id=66752582>
- Mokinių prezentacija apie baroką: https://www.youtube.com/watch?v=0tP_KL6J1Rw
- Dr. M. Šidlauskas apie Sarbievijų baroko kontekstuose: <https://www.youtube.com/watch?v=mi1mOvg9qlE>

Lietuvos barokinis menas:

- J. Bielinienė, „Barokas Jano Bulhako nuotraukose“: <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2001~1367161883223/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>
- Vaišvilaitė, „Vilniaus šventųjų apaštalų Petro ir Povilo bažnyčios dekorų programa“: <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2001~1367161830962/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>
- Vilniaus architektas J.K. Glaubicas: <https://8diena.lt/2018/03/30/vilniaus-architektas-j-k-glaubicas/>

Planuodami Baroko ir Renesanso mokymosi veiklas III gimnazijos klasėje 2023/2024 ir 2024/2025 mokslo metais mokytojai gali remtis 2016 m. programai įgyvendinti pateiktais planavimo pavyzdžiais:

<https://duomenys.ugdome.lt/?/mm/kalbos/med=39/485>

Siekiant integraliai ugdyti visų kalbinės veiklos sričių gebėjimus, siūloma ugdymo turinį planuoti ciklais pagal literatūrinio (kultūrinio) ugdymo temas. Ugdymo procese organizuojamos veiklos turėtų apimti mokinio kaip klausytojo, kalbėtojo, pašnekovo, skaitytojo, teksto kūrėjo ugdymą.